

והנה הפוסקים כתוב דיש לשאול סתירה על דינו דשו"ע בסימן נ"ה לצרף המתפלל והישן מסימן קכ"ד סעיף ד' שפסק השו"ע דאם אין תשעה עונים קרוב ברכותיו של הש"ץ לבטלה ומדוע בסי' נ"ה מצרף הישן ועפ"י יסודו של הפמ"ג מתורץ במקום שאומרים בקול רם, והברכי יוסף הביא לשאול הקושיה הנ"ל (בשם מהר"י סגל ביש נוחלין דף יז) וחירץ שם דישן לא שכיח ועוד תירוצי הביא שהשו"ע דייק "קרוב" ברכותיו לבטלה ולא ממש (והוא מדברי הרי"ה). ודחה הברכ"י התירוצים הנ"ל שא"כ היה למרן להתיר בפשיטות ואומר הברכ"י שמרן עשה בדברי רבו מהר"י כי רב עיקר בסי' נ"ה אבל לא נמנע בסימן קכ"ד לכתוב שצריך לנהוג לתומרא.

והרב כף החיים מכח הסתירה הנ"ל הלך בדרך משלו לחלק בין שני הסימנים דבסימן נ"ח מדבר רק לענין קדיש וברכו, ובסימן קכ"ד מיירי לענין חזרת הש"ץ וע"כ מרן נקט שקרוב ברכותיו לבטלה וא"כ אין להתחיל אם לא שיהיו תשעה עונים שידוע מעלת החזרה שיותר מהתפילה בעצמה ועי"ש באורך. ואת יסוד דבריו מוצא הוא בהגר"ז בשולחן ערוך הרב, אמנם הגר"ז הביא חילוק זה בסוגרים וידוע שכל הסוגריים זה מהדרה בתרא שכתב ע"ד הפלפול.

עכ"פ ולפלא בעיני דברי הכף החיים וללמוד אני צריך שהמעין בדברי הב"י המובאים בראש דברינו יראה שכתב לסמוך על דברי רבו מהר"י כי רב ויסוד דבריו נלמדו מהגהות מימוניות לצרף המתפלל ויתכן באמת שכל דבריו על קדיש וברכו אבל סו"ד הב"י שהביא את האגור ושם בהכרח איירי לענין חזרת הש"ץ שהשאלה אם יכולים להתפלל והביא תשו' הרא"ש שבעינן עשרה דצייתי והוסיף שנהגו לצרף גם אותם המשיחין בתפילה א"כ זה לא ברקא בקדיש וברכו אלא על כל מהלך בתפילה וגם חזרת הש"ץ שבעינן עשרה דצייתי כידוע.

ובזה סיים הרב ב"י וכדאי מורי לסמוך עליו לאחר תשובת המהר"ל הנ"ל. א"כ בהכרח שהב"י לא חילק בין קדיש וברכו לבין שאר התפילה שא"כ תשו' הרא"ש אין מקומה בכאן ודו"ק.

ומוכת עוד מהברכ"י שהבאנו את דבריו לתרץ הסתירה בין הסימנים ולכה"פ היה לברכ"י להביא באחד מהתירוצים החילוק שלדברי הרב כף החיים פשיטא ליה ביסוד מוסד.

וביותר צריך לדון עדיין שגם אם נפסוק דישן לא מצטרף דלא כמג"א שגם הוא הביא תשו' הרא"ש הנ"ל בשם המהר"ל שנקט שישן מצטרף אלא נפסק בדברי הט"ז והפר"ח עכ"פ נראה ברור שהם לא חלקו על דברי השו"ע בלצורף המתפלל שהרי עיקר דינו של הב"י מרכו מהר"י כי רב לצרף הישן ליד זאת מלצורף המתפלל דהגהות מיימו' והט"ז חילק בין הדברים וכתב ישן שאני דלאו בר קדושה הוא ע"כ לא מצטרף ובישן דוקא חולקים הפוסקים על הב"י ולא כמתפלל ונשאר דברי הגהות מימוני' במקומם, והיינו שלא חשיב המתפלל שלא בר קדושה הוא וקרינא עליהו "ונקדשת"י ושכינתא שרייא בהו, מנ"ל לחלק בין קדיש לחזרה במקום שגם המג"א וגם הט"ז והנמשכים אחריו לא חילקו בזה וכן המ"ב ועי' בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ב סימן ט' שכך נוקט להלכה ובפשיטות, וכך שאלתי שיש שמורים להלכה ולכתחילה. עכ"פ כמובן שהנ"ל נכתב להערה ולתשומת לב המעיינים.

שאל בוסקילה

רב ביהכ"נ חניכי הישיבות הספרדים

ע"ש האור החיים

מה בין "גשם" ובין "מטר"

לע"נ דודי זקני כ"ק האדמו"ר מבלוו'וב הגה"צ רבי ישראל שפירא וצוק"ל

נפ' בן מאה שנה ביום לידתו כ' דר"ח מר-חשון תש"ן

[בראשית כ-ה] וכל שיח השדה וגו' עשב השדה טרם יצמח כי לא "המטיר" ד' וגו' ואדם אין לעבוד

את האדמה.

ופרש"י: ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים [חולין ס:]. עכ"ל, [ושם - ו'] ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני האדם, ופרש"י לגבל מים עם העפר ללוש כעיסה. והק' "בשפתי חכמים": הא לעיל כתיב: "כי לא המטיר ה' כי לא נברא האדם וכאן כתיב: "ואד יעלה מן הארץ".

והנה תנן במס' ברכות (לג:) מזכירין גבורות גשמים בתחית המתים. ושאלה בברכת השנים.
והנה בגבורות גשמים קבעו אנכה"ג לומר: משיב הרוח ומוריד "הגשם". ואילו בשאלה "דברכת
השנים" קבעו לומר טל "ומטר" לברכה.
וצריך ביאור מה בין "גשם" - "למטר": ? ומ"ט בגבורות גשמים מזכיר "גשם" דוקא. ובברכת השנים
מבקשים "מטר" דוקא.

והנה איתא במס' תענית (דף ט: ט) תניא. רבי אליעזר אומר: כל העולם כולו מימי אוקיינוס הוא שותה.
שנאמר: ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. (ופרש"י: כלומר ממים של מטה ולא ממים של
מעלה שנאמר: ואד יעלה מן הארץ "ששתה בארץ ועלה"). א"ל רבי יהושע והלא מימי אוקיינוס מלוחין
הן. א"ל: ממתקין בעבים. רבי יהושע אומר כל העולם כולו ממים עליונים הוא שותה. שנאמר: "למטר
השמים תשתה מים". אלא מה אני מקיים "ואד יעלה מן הארץ" מלמד שהעננים מתגברים ועולים לרקיע
ופותחים פיהם כנוד ומקבלים מי מטר. שנאמר: חשרת מים עבי שחקים. ע"ש.

אולם בפרקי דר"א (פ"ה) ס"ל דתרווייהו איכא. וז"ל: העבים שואבין מים מן התהומות שנאמר וכו'
ובמקום שיפקוד להם הקב"ה להעלות ולהמטיר שם מגשימים. מיד הארץ מתעברת וצמחה כאשה אלמנה
שהיא מעוברת מזנות. [פי' הרד"ל: דאין הפירות לברכה בטובם הראוי]. אבל כשירצה הקב"ה לברך
צמחה של ארץ וליתן צידה של בריות פותח אוצרות הטוב "שבשמים" וממטיר על הארץ וכו' ומצמחת
זרע של ברכה. שנאמר: יפתח לך ה' את אוצרו הטוב את השמים וכו'. ע"ש.

וכתב ע"ז רבינו בחיי (פ' עקב יא-יז) רכשמוזכר המטבע "מטר" הכונה למים הבאים מן השמים בלבד.
אולם כשמוזכר המטבע "גשם" הכונה "לתרווייהו" הן זה הבא מן האוקיינוס והן זה הבא מן השמים.
עיי"ש באורך.

אשר לפי"ו מדוקדק שפיר מ"ט בגבורות מזכירין "גשם" כיון שהוא כולל "תרווייהו" כמש"כ רבינו
בחי. וכבר כתב בפ' עץ יוסף ז"ל: ויקרא "גבורות גשמים" ע"ש שכל טפה וטפה יורדת ממקום גבוה
ואין הרוח מפזרתו אלא יורד למקום שהקב"ה זוהי גבורה שאין כמוה. וכמובן שגבורה זו היא בתרווייהו.
אולם בשאלה דברכת השנים "דמצלינן על מטר לברכה" דאין ברכה שלמה שרויה אלא במים הבאים
מן השמים כדאיתא בפרד"א. והוא הנקרא "מטר" דוקא כמש"כ רבינו בחיי לכך לא מזכירין כאן "גשם"
כ"א "מטר". [ע"כ "ממנחת משה" ח"א].

ואמר גיסי הרה"ג רבי יעקב הוכברגר שליט"א דלמבואר א"ש. "דמטר" שהוא והוא בלבד מהני
לצמחים. כל עוד לא היה אדם להתפלל כתיב, כי לא "המטיר". אבל מים הבאים מן הים דילפינן מקרא
"ואד יעלה מן הארץ", זה היה אף בלא תפלת האדם. שהרי אף אנן לא מצלינן בברכת השנים אלא על
"מטר", וזה היה גם קודם בריאת האדם.

הפולמוס על שלא נזכר במשנה חנוכה והלכותיה

לא יסור שבט מיהודא [בראשית מ"ט - י]

וכתב הרמב"ן שכיון שמלכו חשמונאי שהם משבט לוי, נענשו ולא נותר מהם אחד, שעברו על הוראת
זקן לא יסור שבט מיהודא.

בספר שדי חמד (מערכת חנוכה ז') הביא שחקר הרב יד נאמן למה לא הזכיר רבינו הקדוש במשנה את
דיני חנוכה כפי שהזכיר את דיני מגילה ופורים (ורק בשלהי פ"ו מבב"ק הזכיר את חנוכה ברמז).

ועיין בס' "נר מצוה" שמביא מס' "חוט המשולש" שכתב שהחתם סופר היה רגיל לומר: שלכן השמיט
רבינו הקדוש את ענין חנוכה ולא הזכירו במשנה משום שהיה לו הקפדה על בית חשמונאי שפגעו בכבוד
אבותיו, דרבי מבית דוד קאתי. וכתיב בהו: "לא יסור שבט מיהודא" והם העמידו מלך מן הכהנים.

ועי' רמב"ן פ' ויחי שבגלל חטא זה לא נשתייר איש מזרע חשמונאי, משום שביטלו הוראת זקן (יעקב
אבינו) דלא יסור שבט מיהודא.

ובס' מהרי"א (אור"ח סע"ח) מפקפק השואל: היתכן לחשוב כך על רבינו הקדוש, וכוונתו דלא יתכן
שמשום כך יבטל מינן את כל דיני חנוכה.